

SYRIZA FAKTÖRÜ VE BİR ELİT PROJESİ OLARAK AB'NİN SONU

Prof. Dr. Sedat Aybar, İstanbul Aydın Üniversitesi, Ekonomi ve Finans Bölümü

Avrupa Birliği'nin (AB) üzerinde bir heyula dolaşüyor: Syriza heyulası.

Neden önemlidir Syriza? Ekonomik ve siyasi açıdan AB'yi nasıl bir gelecek bekliyor? AB'nin içinde bulunduğu durum Türkiye'yi nereye yerleştiriyor? Konumuz nasıl değerlendirilmeli? Dahası, Paris'te Charlie Hebdo'ya yapılan ve on iki kişinin öldürüldüğü korkunç saldırıyla ne ilgisi olabilir Yunanistan'daki seçimlerin? Son gelişmeler ışığında zihinleri meşgul eden sorular bunlar.

Syriza'nın önemi üç hafta içinde genel seçimlere gidecek olan Yunanistan'da uygulanan tasarruf tedbirlerinin çözüm üretememiş olmasından kaynaklanıyor. Tasarruf tedbirleri Yunanistan'da yaşam şartlarını daha da kötüleştirdi, işsizlik arttı, ücretler reel olarak yüzde otuz civarında geriledi, emeklilik yaşı yükseltildi ve bu uygulamalar etrafında krizin yükü ücretli kesimin sırtına bindirildi. Muhalefeti sol bir şemsiye altında toplamış olan Syriza'nın iktidara gelme ihtimali kamuoyu yoklamalarına yansıyor. Syriza'nın temsil ettiği anlayış artık geniş halk yığınları tarafından sempatiyle karşılanıyor. Yunanistan'da giderek yoksullaşan orta-sınıflar alternatif arayışı içine girdiler. Bu alternatifi Syriza'nın sunabileceği, sıkıntılara çözüm üretebileceği görüşü giderek artan sayıda taraftar buluyor.

Syriza'nın sunduğu alternatif son derece yalın. Bugüne kadar yapılanların tam tersini yapmayı hedefliyor. Daraltıcı iktisadi politikalar yerine genişletici iktisadi politikalar uygulayacağını, harcamaları kısmak yerine arttıracığını, bunları gerçekleştirmek için gerekirse Euro'dan çıkacağını söylüyor. Yunanistan'ın, IMF, Avrupa Merkez Bankası (AMB) ve AB tarafından dayatılan iktisadi politikalar yerine ulusal önceliklere dayalı bir ekonomi politika uygulaması gerektiğini savunuyor. Buna bağlı olarak, on - on beş sene sürebilecek borç ödemelerini ertelemeyi, bunu da kısa vadede Yunan halkının refahını krizi öncesi düzeye çıkartmak için yapacağını ileri sürüyor. Bunun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ayrı bir tartışma konusu. Temelde belli bir arayış içine girildiği ve artık AB'nin ciddi bir dönüm noktasında olduğunu dikkatimize getiriyor Syriza faktörü.

Syriza Bulaşıcı ve Tehlikelidir!

Bir dönüm noktasına geldiğini, Syriza'nın iktidara gelme ihtimalinin karşı kampın sinir sistemine gönderdiği titreşimlerden de çıkarıyoruz. Örneğin bugünkü AB projesinin en önemli temsilcisi, Almanya Devlet Başkanı Merkel, "Yunanistan'ın Euro'dan çıkmasına karşı durmayacaklarını, bunun sonuçlarına Yunan halkının katlanması gerektiğini" söyleyerek, Yunan seçmenine tehdit dolu bir mesaj göndermeyi tercih etti. Euro'dan çıkmanın AB'den çıkmak anlamına gelmediğini bilerek söylemişti bu sözleri. Çok iyi bildiği bir başka konu da, zor durumda olan diğer AB üyesi ülkelerde uygulanmakta olan tasarruf tedbirlerinin de bugüne kadar vaad edilen çözümleri üretememiş olduğu. AB hala 2008 krizinin sonuçlarıyla boğuşuyor. Bundan böyle ne kısa vadeli birtakım tedbirlerle ne de tasarruf politikalarıyla başta Yunanistan olmak üzere, ne İtalya'nın, ne Macaristan'ın ne de sıkıntısındaki başka bir ülkenin ekonomik sorunlarına çözüm bulunulamayacağı noktasındayız.

Bu noktada iki AB'nin çatıştığını, bir tarafta elitin AB'si diğer tarafta ise Syriza'nın temsil ettiği alternatif projelere açık AB'nin bulunduğunu söyleyebiliriz. Syriza şayet Yunanistan'da seçimi kazanır ve iktidara gelirse, elitin temsil ettiği AB'nin ciddi bir bulaşıcı sorunla karşı karşıya kalacağı açık. Yunanistan'ın ardından iktisadi sorunlarla boğuşan ülkelerin de kulvar değiştirmesi gündeme gelebilir, bu da uygulamadaki elit projesini gerçek anlamda sonlandırabilir.

Elitin AB'si Artık Kısa Vadeli Politikalarla Durumu İdare Edemez

Kısa vadeli para ve faiz politikalarıyla durumu idare etmeye çalışan AMB, Almanya ve Avrupa Konseyi arasında sıkışmış halde. AMB bir yandan da ABD Merkez Bankası (FED) ile yollarının ayrıldığı bir dönemi yaşıyor. Euro'nun dolara karşı değeri 2006'daki seviyeye kadar geriledi. Aynı zamanda FED'in Miktar Genişlemesinden vazgeçtiğini açıklaması AB piyasalarını bir hayli güç durumda bıraktı. Faiz hadlerinin sıfıra yakın olduğu, doların giderek güç kazandığı bir dönemde AMB'nin para genişlemesine başvurması kaçınılmaz oluyor. Bu enflasyonun yüzde iki veya altında tutulma çabası bağlamında istenirse de başvurulmak zorunda kalınacak bir yöntem. AMB Başkanı Draghi'yi tam anlamıyla bir "total ördek" pozisyonunda bırakıyor. Ama daha önemlisi Almanya'nın başı çektiği AB projesi'nin sorgulanmaya başlanması gerektiğinin de işaretini veriyor.

Bu, yukarıda bahsedilen dönüm noktasına ulaşıldığının en önemli göstergelerinden biri. Syriza zincirin en zayıf halkasında, Yunanistan'da AB'nin uygulamadaki politikalarının geçerliliğini sorgulamayı başlatmış oluyor ki bunda da çok fazla şaşılacak bir durum yok. Çünkü buradan diğer AB üyesi ülkelere sirayet edecek bulaşıcı bir çözüm arayışının söz konusu olduğu bir durum yaratıyor. Bunun merkezine de var olan AB projesinin sorgulanması, derdest edilmesi ve çalışanlara daha sıcak yaklaşan başka bir AB projesinin hayata geçirilmesi arayışı oturuyor.

Uygulamadaki AB projesinin bir Anglo - Saxon projesi olduğunu ve Margaret Thatcher'ın İngiltere Başbakanı olduğu dönemde ileri sürülen Maastricht kriterleri etrafında kristalize olan bir proje olduğunu söyleyebiliriz. Bu proje daha sonra Kohl Almanyası ve Chirac Fransası tarafından da kabul gördü. Bu projenin Anglo-Saxon projesi olması, gelişmelerden İngiltere'nin memnun olduğu sonucuna götürmemeli bizi. Tam tersine Almanya'nın hakim duruma yükseldiği bir AB, İngiltere tarafından hiç de sıcak karşılanmıyor. Hatta yeni AB arayışının arkasında İngiltere'nin nefesinin olduğunu söylemek de abartı olmaz. Burada "Anglo-Saxon" lafının uygulamanın ideolojik kaynağı anlamında kullanıldığını belirterek devam edelim.

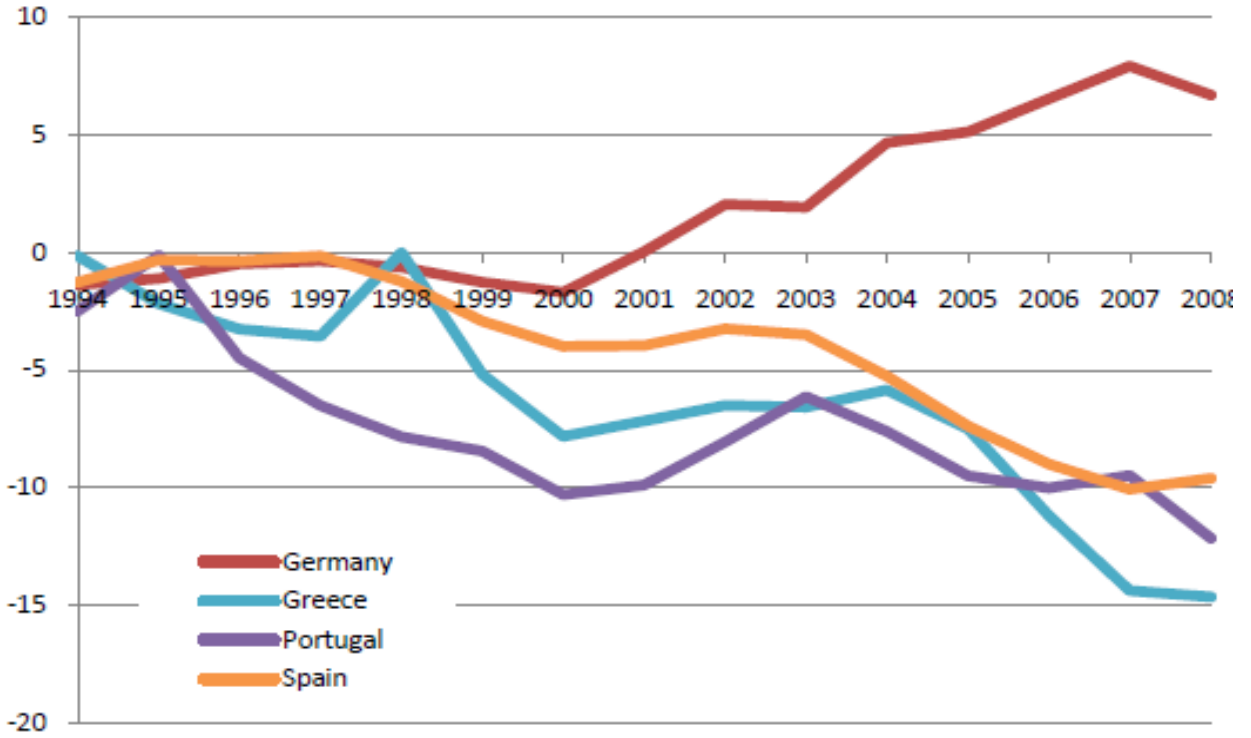
Devletin iktisadi rolünün azaltılarak özel sektörün ve piyasaların öneminin arttığı bir iktisadi mantık bu projenin temelini oluşturan. Buna göre, kamu borçlanması azaltılacak, enflasyon hadleri, döviz kurları belli bir takım kriterler etrafında kümelenecektir. Kamu harcamalarının kullanımının iktisaden daha verimli olduğu alanlara yönelmesini, iddialı özel sektör projelerinin desteklenmesini savunan bir anlayış hakimdir. Çalışan kesimlerin toplu pazarlık gücünün ellerinden alındığı, toplumsal refah provizyonlarının ortadan kaldırıldığı, refah devletinin yerini giderek piyasaların mantığına teslim ettiği bir AB projesidir uygulanmakta olan. İnanç, piyasaların hakim olduğu iktisadi yapılar içinde "demokrasilerin" de daha fazla gelişeceğinedir. Oysa ki tüm değerler sisteminin iyice metalaştığı bir kapitalizm inşa edilmektedir.

Ancak, arada bir iki karşı ses çıkaran olsa da, 2008 krizi sonrasında kamu harcamalarının krize neden olan özel sektörü, girişimcileri ve bankaları kurtarmak için devreye sokulmasına karşı çıkmamıştır bu anlayış. Bu tür bir kamu müdahalesine karşı değildir, elitin AB projesi. Özel sektörün, spekülörlerin borçları, kamulaştırılarak tasarruf tedbirleri adı altında çalışan kesimlerin sırtına yüklenmesini kabul eder. Bu tür devlet müdahalesi mübahdır kısaca. Elitin AB projesinin sözcüsü Alman Devlet Başkanı Merkel'in Yunan halkı için kullandığı aşağılayıcı söylem de hatırlardadır. Hem sırtına yük bindirilmekte hem de aşağılanmaktadır çalışan kesimler.

Yani, ne "demokrasi" gelişmiştir ne de "piyasalar" refahı arttırarak iktisadi kalkınmayı sağlamıştır. Elitin AB projesi, merkez ve periferi olmak üzere iki kesimli bir AB yarattı denebilir. Merkezi, Almanya, Fransa ve İngiltere gibi zaten gelişmiş ülkeler temsil ederken periferi'yi (çevre ülkeleri) Yunanistan,

İtalya, İspanya, İrlanda, Portekiz gibi sonradan gelişen ülkeler temsil etti. Cari fazla veren merkez ülkeler ile cari açık veren çevre ülkelerin, fazla ve açıkları karşılaştırıldığında, çevre ülkeleri aleyhine bir durumla karşı karşıya olduğumuz açıklık kazanır. Aşağıdaki tablo'dan da takip edilebileceği gibi Almanya'nın cari fazlası, Yunanistan, Portekiz, İspanya gibi çevre ülkelerin cari açığına eşittir.

Figure 4 Current account balance
(% of GDP)

Kaynak: http://www.researchonmoneyandfinance.org/images/other_papers/RMF-Eurozone-Austerity-and-Default.pdf

Sendikaların ve çalışan kesimlerin karar alma mekanizmaları dışında bırakıldığı bu AB projesini geniş halk kitleleri çok fazla benimsemediler. Danimarka, Hollanda ve Fransa'daki halk oylamalarında bu AB projesi halk tarafından reddedildi. Böylece kabul üretemeyen halkoylamaları da rafa kaldırıldı. Demokrasi'nin aldığı son darbe bu değildi elbette. Şimdi AMB Başkanı olan Mario Draghi'nin, halk oyuyla seçilmiş olan hükümetin yerine bir `sivil darbeyle` iktidara gelmesi, İtalya'da bir teknokratlar hükümeti kurması da AB demokrasisinde gedik açmıştı. İktisat temelli demokrasi sınavı Syriza'nın seçilerek işbaşına gelmemesi için sahneye konan senaryolar, tehditler v.s. bağlamında şimdi de Yunanistan'da veriliyor.

Analizimizi bir adım daha öteye taşıyalım ve Paris'teki son saldırıyı da içine alacak şekilde genişletelim.

İki AB Çatışıyor: Terör, Elitin AB'sini Kurtaramaz

Yukarıda, elitin desteklediği AB projesinin halkın yoksul kesimlerine çok da sempatik bakmayan bir proje olduğunu vurgulamıştık. Bu proje iktisaden daha şanslı olan kesimleri kayıran piyasa temelli bir projedir demiştik. Kamu harcaması gerektirecek hiçbir konuya sempatik bakmayan bir anlayıştır bu.

Şimdi, böyle bir iktisadi mantığın üzerinde yükselen ideolojinin koşulladığı siyasi söylemin diğer boyutlarına bakalım. Elitin AB projesi, sadece yoksullara değil, devlet üzerinde yük olabileceğini düşündüğü göçmenlere, azınlıklara, aşağı gördüğü dinlerin mensuplarına, ırklara karşı da mesafeli bir tutum içindedir. Örneğin Türkler, Araplar, müslümanlar, siyahlar ve diğer azınlıklar asalaktırlar bu görüşe göre. Elitin AB'sinin, tek renkli, tek dinli, aşırı beyaz, aşırı hıristiyan, farklılıklara ancak `entegre` olacaksa izin veren, ırkçı bir AB olduğunu söyleyebiliriz. Sonuna geline proje de budur. Arayış bu tür AB'nin yerine geçecek ve başlangıçtaki özüne uygun bir AB projesidir. Yani çok sesli, çok renkli, çok dinli olan bir AB. Evrensel hukuki değerleri ön plana çıkararak, demokratik, insanları renk, dil, din ayırt etmeden hukuk önünde eşit olarak değerlendirebilen bir AB. Türkiye'nin de kimlik politikalarından sıyrılmış böyle bir AB'ye yapabileceği pek çok katkı olabilir, olmalıdır. Syriza böyle bir AB'nin mümkün olabileceğini, elitin AB projesinin tek ve biricik olmadığını göstermesi bakımından da önemlidir.

Syriza'nın Yunanistan'da başarılı olmaması için geçmişte karşısına ırkçı milliyetçi Altın Şafak hareketi çıkartılmıştı. Altın Şafakçılar, Parlamento'da kadın milletvekillerinin dövülmesi ve cinayet dahil pek çok suç işlemişler ama kanun önünde ciddi anlamda hesap vermemişlerdi. Syriza'nın iktidara gelmemesi için bugün elitin AB'sinin hangi boyutlarda önlemler geliştireceğini kestirmek mümkün değil. Bunlara göre Syriza, mutlaka başarısız olmalıdır.

Tam da böylesi bir dönemde Paris'teki saldırı elit AB projesinin ekmeğine yağ sürdü. İslam karşıtlığında ifade bulan AB projesini haklı çıkaracak bir ortam yarattı. Müslümanlar adına hareket ettiğini söyleyenler Charlie Hebdo'yu basarak aralarında solcu ekonomist Bernard Maris olmak üzere on iki kişiyi öldürdü. Şimdi bu olay var olan ırkçı, kar merkezli, elit projesi AB'nin haklılığı için kullanılıyor. AB tam bir kan ve ruh değişimi yaşayacakken, eski projeye kan ve ruh vermeye yaradı Charlie Hebdo'ya yapılan saldırı ve müteakip saldırılar.

Ancak iflas etmiş olan elit projesiyle AB'nin devam etmesi artık iktisaden mümkün değil. Devam etmesinin bir mantığı da yok. Yeni bir ruh arayan AB bunu mutlaka bulmalı. Syriza doğrudur, yanlış tartışması değildir bu. AB'nin ruh arayışında Syriza bir başlangıcın temsilcisi olarak ön plana çıkmıştır. Bizi de çok yakından ilgilendiren ve Türkiye'nin çok önemli rol oynayacağı yeni bir süreç başlamıştır.